

Het motu proprio *Omnium in mentem*

Door dr. G. P. Weishaupt, gerechtsvicaris

Een motu proprio is een rechtstekst, waarmee de Paus "eigener beweging" een verandering van de wet vaststelt. In oktober 2009 publiceerde Benedictus XVI het mp *Omnium in mentem*.

Het document omvat twee veranderingen in het Kerkelijk Wetboek van 1983. Beiden hebben betrekking op het deel over de heiligingstaak van de Kerk, en wel op canones van het sacramentenrecht. De ene verandering betreft het wijdings-, de andere het huwelijksrecht.

Ik ga in deze column alleen op de wijziging in het huwelijksrecht in. Het betreft drie canones die van louter kerkelijk recht zijn (in tegenstelling tot canones van goddelijk recht).

Ieder katholiek, hetzij in de Katholiek Kerk gedoopt of in deze opgenomen, die het zevende levensjaar voltooid heeft, is aan louter kerkelijke wetten gehouden (can. 7). Voor bepaalde gevallen gold dit niet voor een katholiek die bij formele act uit de Kerk getreden is. Deze hoefde volgens de oude regeling geen *dispensatie* aan te vragen in de canonieke vorm (d.w.z. een huwelijk gesloten ten overstaan van een kerkelijke huwelijks assistent en twee getuigen) (can. 1124) of voor een huwelijk met een ongedoopte (can. 1086 § 1). Trouwde hij een gedoopte niet katholiek (bv. een protestant) behoeft hij geen *verlof* van de bisschop (can. 1117). Een formele act is een rechtshandeling waarbij een katholiek uit vrije wil schriftelijk bij een kerkelijke instelling verklaart om redenen van apostasie, schisma of ketterij uit de Kerk te willen treden.

Paus Benedictus XVI heeft deze uitzondering voor uit de Kerk getreden katholieken opgeheven. De wijziging in *Omnium in mentem* bestaat daarin dat nu zoals elke katholiek ook een uit de Kerk getreden katholiek de genoemde dispensatie voor de *geldigheid* respectievelijk het genoemde verlof voor de *geoorloofdheid* nodig heeft.

De wetsveranderingen in het huwelijksrecht zijn ingegeven door het feit dat door de oude bepalingen vele pastorale en kerkrechtelijke problemen zijn ontstaan. Zo bestond vóór 13 maart 2006 nog geen authentieke interpretatie van wat men onder een formele act moest verstaan. Dit heeft voor rechtsonzekerheid gezorgd in verschillende landen (met name in Duitsland). Het motu proprio noemt nog twee andere problemen: de bemoeilijking van de terugkeer van die gedoopten die een nieuw kerkelijk huwelijk zouden willen sluiten na het mislukken van het voorafgaande, en vervolgens het gevaar van zogenaamde clandestiene (heimelijke) huwelijken. De door Paus Benedictus XVI vastgestelde wetswijzigingen beantwoorden bovendien aan het gegeven dat wie eenmaal gedoopt is altijd gedoopt is en dat een uittreden uit de Kerk vanwege de onuitwisbare band met de Kerk door het doopsel eigenlijk niet bestaat. Ook beantwoordt de wijziging aan de identiteit tussen huwelijkscontract en

huwelijkssacrament. Omdat degene die uit de Kerk getreden is, gedoopt en lid van de Kerk blijft, **wordt hij ook geacht gebonden te zijn aan de genoemde drie verplichtingen**. Daarom heeft ook hij als hij de canonieke vorm niet in acht kan nemen of een ongedoopte wil trouwen telkens dispensatie van de bisschop voor een geldig huwelijk. Trouwt hij een gedoopte niet-katholiek heeft hij verlof nodig.